

Opravična št.:

U-I-53/93

ECLI:

ECLI:SI:USRS:1995:U.I.53.93

Akt:

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. list SRS, št. 15/76 , 1/89) (ZZZDR), 106. čl.

Izrek:

Določba 106. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ni v neskladju z Ustavo.

Evidenčni stavek:

Določba 106. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki ureja predvsem razmerje med ločenima staršema glede osebnih stikov z otrokom, ne posega v otrokove pravice, ki zanj izhajajo iz drugih določb zakona in zato ni v neskladju z Ustavo.

Geslo:

Razmerje med ločenima staršema glede osebnih stikov z otrokom.

Pravice in dolžnosti staršev - ustavna pravica.

Ocena skladnosti zakonske določbe z mednarodno konvencijo.

Odklonilno ločeno menje ustavnega sodnika.

Pravna podlaga:

Ustava, 56., 14., 54. in 153. čl.

Konvencija o otrokovih pravicah, 3. in 9., 18.,

Zakon o Ustavnem sodišču (ZUstS), 4. odst. 26. čl., 1. odst. 21. čl.

Opomba:**Dokument v PDF obliki:**

 [U-I-53-93.pdf](#)

 [U-I-53-93_LM Krivic.pdf](#)

Polno besedilo:

U-I-53/93

9.3.1995

O D L O Č B A

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem na pobudo Valentine Uran Dreo, ki jo zastopa mati Majda Dreo iz Maribora, na seji dne 9.3.1995

o d l o č i l o:

Določba 106. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list SRS, št. 15/76, 1/89) ni

v neskladju z Ustavo.

O b r a z l o ž i t e v

A.

Pobudnica daje po svoji materi pobudo za oceno ustavnosti določbe, ki je v besedilu, veljavnem do sprememb in dopolnitev Zakona v letu 1989, določala, da imajo starši, ki ne živijo skupaj z otrokom, pravico do osebnih stikov z njim, razen če pristojni organ glede na koristi otroka ne odloči drugače. Po uveljavitvi sprememb in dopolnitev zakona je ta pravica dana tistemu od staršev, ki ne živi skupaj z otrokom, tisti od staršev, pri katerem otrok živi, pa je dolžan navedene stike omogočiti. Pobudnica meni, da ureditev, ki pravico do stikov opredeljuje kot pravico staršev in ne kot pravico otroka, ni v skladu z Ustavo in Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah (Uradni list SFRJ, št. 15/1990).

Odbor Državnega zbora za zdravstvo, delo, družino in socialno politiko meni, da izpodbijani 106. člen Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (v nadaljevanju: ZZZDR) ni v nasprotju s Konvencijo in torej tudi ne s 153. členom Ustave, ki določa, da morajo biti pravni akti v skladu tudi z veljavnimi mednarodnimi pogodbami, ki jih je ratificiral Državni zbor. Nobena zakonska določba ne more prisiliti roditelja, da bi imel stike z otrokom, če jih noče imeti. Zato tudi Konvencija ne sankcionira neizvajanja tretje točke 9. člena. Prav tako pa Zakon s svojo določbo ne postavlja nobene formalne ovire za izvrševanje otrokove pravice do osebnih stikov s tistim roditeljem, s katerim ne živi. Enako menita tudi Sekretariat Državnega zbora za zakonodajo in pravne zadeve in Vlada.

B.

Ustavno sodišče je pobudo sprejelo in glede na izpolnjene pogoje iz četrtega odstavka 26. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94 - v nadaljevanju: ZUstS) nadaljevalo z odločanjem o stvari sami.

Po 56. členu Ustave uživajo otroci človekove pravice in temeljne svoboščine v skladu s svojo starostjo in zrelostjo. Otrokom se zagotavlja posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem. Konvencijo o otrokovih pravicah so države sklenile med drugim tudi zavedajoč se, da mora otrok za poln in skladen razvoj svoje osebnosti odraščati v družinskem okolju, v vzdušju sreče, ljubezni in razumevanja, in meneč, da mora biti povsem pripravljen na samostojno življenje v družbi in vzgojen v duhu idealov, razglašanih v Ustavni listini OZN, in še posebej v duhu miru, dostojanstva, strpnosti, svobode, enakosti in solidarnosti. Konvencija ureja otrokove pravice, ki se nanašajo na njegov osebni status, neodtujljive pravice, civilne in politične pravice ter ekonomske, socialne in kulturne pravice. Otrok je po tej konvenciji obravnavan kot subjekt pravic, torej kot nosilec samostojnih, avtonomnih pravic, ki naj zagotovijo njegovo vsestransko varstvo. Gre za nov pristop k obravnavanju otrokovih pravic, ki ga bodo države podpisnice uveljavile z ustreznimi zakonodajnimi, upravnimi in drugimi ukrepi. Konvencija v 3. členu zavezuje, naj bodo pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki otrokove koristi glavno vodilo. Otroku naj zagotovijo takšno varstvo in skrb, kakšno je potrebno za njegovo blaginjo, upošteva pravice in dolžnosti staršev, ki so zakonsko odgovorni za otroka. Države naj zajamčijo, da otrok ne bo proti volji staršev ločen od njih. Države podpisnice bodo spoštovale pravico otroka, ki je ločen od enega ali od obeh staršev, da redno vzdržuje osebne stike in neposredno zvezo z obema, razen če je to v nasprotju z njegovimi koristmi (9. člen).

Iz navedenega prikaza Konvencije v zvezi z obravnavanim vprašanjem sledi, da države podpisnice ne smejo določati ovir, ki bi staršem in otroku zmanjševale možnost osebnega stika, oziroma da morajo

takšne ovire odpraviti, če obstajajo. Izpodbijanemu 106. členu ZZZDR ni mogoče očitati, da bi stike oviral. Nasprotno, s poudarkom na pravici enega in dolžnosti drugega starša jih k stikom prav vzpodbuja.

Izmikanje enega od staršev je problem, ki zahteva drugačen pristop reševanja, saj otrok svojega upravičenja ne more prisilno uveljaviti. Siljenje starša k osebnim stikom, kadar staršu ni do otroka, bi otroku lahko sploh ne bilo v korist.

Velja poudariti, da je tako po 54. členu Ustave kot po 18. členu obravnavane konvencije in 102. in 103. člena ZZZDR glavna odgovornost za vzdrževanje, izobraževanje in vzgajanje otroka naložena staršem. Te dolžnosti staršev so z otrokovega stališča njegove pravice.

Razmerje med pravicami staršev in pravicami otroka v primeru kolizije pravic otroka in pravic staršev v konvenciji ni posebej opredeljeno. To omogoča in zahteva, da se vsak konkretni primer obravnava na način, ki v največji možni meri upošteva otrokove največje koristi. Zakonska ureditev razmerij med starši in otroki je, v celoti gledano, že naravnana v izvajanje vodilne misli konvencije o varovanju koristi otroka. V Sloveniji pa bo v skladu z Resolucijo o temeljih oblikovanja družinske politike (Uradni list RS, št. 40/93) vzpostavljen tudi poseben varuh otroka in njegovih pravic.

Izpodbijana ureditev 106. člena ZZZDR torej ni v neskladju s 14., 54. in 153. členom Ustave in določbami Konvencije o otrokovih pravicah, zlasti ne s tretjim odstavkom 9. člena, katerega vsebino je v svoji vlogi citirala pobudnica.

C.

Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 21. člena in četrtega odstavka 26. člena ZUstS v sestavi: predsednik dr. Tone Jerovšek in sodniki dr. Peter Jambrek, mag. Matevž Krivic, mag. Janez Snoj, dr. Janez Šinkovec, dr. Lovro Šturm, Franc Testen, dr. Lojze Ude in dr. Boštjan M. Zupančič. Odločbo je sprejelo s sedmimi glasovi proti dvema. Proti sta glasovala sodnika Krivic in Zupančič, ki sta dala odklonilni ločeni mnenji.

P r e d s e d n i k
dr. Tone Jerovšek

**Odklonilno ločeno mnenje sodnika Krivica,
ki se mu pridružuje sodnik dr. Zupančič**

Po mojem mnenju bi bilo zahtevi pobudnice treba ugoditi in ugotoviti, da izpodbijana zakonska določba ni v skladu z Ustavo (in s Konvencijo ZN o otrokovih pravicah iz leta 1989), kolikor pravico do stikov med otrokom in enim od staršev, ki ne živi skupaj z njim, obravnava le kot pravico staršev in ne hkrati tudi kot njihovo dolžnost ter kot pravico otroka.

Taka zakonska ureditev je v očitnem nasprotju s tretjim odstavkom 9. člena Konvencije, ki se glasi: "Države podpisnice spoštujejo pravico otroka, ki je ločen od enega ali od obeh staršev, da redno vzdržuje osebne stike in neposredno zvezo z obema, razen če je to v nasprotju z njegovimi koristmi." To nasprotje morda ne bi bilo ustavnopravno relevantno, če bi Konvencija omenjeno pravico otroka

določala neposredno (tako kot npr. nekatere druge njegove pravice izhajajo neposredno iz 13. in 16. člena Konvencije), ker bi se v tem primeru ta otrokova pravica glede na 8. člen Ustave (neposredna uporaba ratificiranih in objavljenih mednarodnih pogodb) tudi ob pomanjkljivi zakonski ureditvi vendarle lahko neposredno uveljavljala. Ker pa Konvencija v tej določbi le zavezuje države podpisnice k spoštovanju te pravice otroka, te pravice torej v notranjem pravnem redu ni mogoče neposredno uveljavljati, dokler država ne sprejme zakonodaje, ki bo to pravico priznavala in zagotavljala.

Ni nujno, da bi zakonska ureditev, ki bi otroku to pravico priznala, morala hkrati tudi zagotoviti učinkovit mehanizem za prisilno uresničevanje te pravice, kadar prizadeti od staršev te svoje dolžnosti ne bi hotel izpolnjevati. Ali bi bila uporaba takih prisilnih sredstev v ta namen sploh dopustna oziroma v kolikšnem obsegu in na kakšen način, je stvar zakonodajalca, ki bi o tem seveda moral odločiti na podlagi temeljitega razmisleka in ob upoštevanju strokovnih spoznanj. Toda tudi v primeru, če bi uporabo takih prisilnih sredstev morda celo izključil ali pa bi njihovo uporabo prepustil pobudi prizadetih, ne da bi zakon skušal zagotoviti tudi njihovo učinkovitost v vsakem primeru, bi ta pravica kot otrokova pravica (in hkrati kot dolžnost staršev) še vedno lahko bila sankcionirana vsaj z zakonsko določbo o odvzemu roditeljskih pravic v primeru neizvrševanja te dolžnosti. Dvom o možnosti prisilne uveljavitve obravnavane pravice torej še ni zadosten razlog za to, da zakonodajalec te pravice, ki se jo je z ratifikacijo Konvencije zavezal spoštovati, ne vnese v naš pravni red.

Matevž Krivic

dr. Boštjan M. Zupančič

Vrsta zadeve:

ocena ustavnosti in zakonitosti predpisov in drugih splošnih aktov

Vrsta akta:

zakon

Vlagatelj:

Valentin Uran Dreo, Maribor

Datum vloge:

12. 3. 1993

Datum odločitve:

9. 3. 1995

Vrsta odločitve:

odločba

Vrsta rešitve:

ugotovitev - ni v neskladju z Ustavo/zakonom

Objava:

Ur. list RS, št. 21/95 in OdlUS IV, 22

Dokument:

US17354